

ZESPÓŁ PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego obejmuje 7 parków krajobrazowych leżących na terenie łódzkiego oraz częściowo województw: mazowieckiego, świętokrzyskiego i śląskiego. W skład Zespołu wchodzi: PK Wzniesień Łódzkich, Bolimowski PK, Spalski PK, Sulejowski PK, Przedborski PK, Załęczański PK oraz PK Międzyrzeczka Warty i Widawki. Parki krajobrazowe, wraz z otulinami, w granicach województwa łódzkiego, obejmują powierzchnie około 175 000 ha co stanowi blisko 10 % obszaru regionu. W granicach parków krajobrazowych znalazły się obszary o szczególnej wartości przyrodniczej i krajobrazowej, m.in.: odcinek doliny rzeki Pilicy między Przedborem a Inowłodzem, wyżynne krajobrazy na przedborskim przedpolu Gór Świętokrzyskich i w rejonie Załęczańskiego Łuku Warty, najlepiej zachowane fragmenty lasów, zwłaszcza kompleksy stanowiące pozostałość Puszczy Pilickiej oraz charakterystyczna krawędź Wzniesień Łódzkich – wyraźnie eksponowana na północ w kierunku znacznie niższych położonych nizin środkowo-mazowieckich. Każdy park pełni różnorodne funkcje: krajoznawcze, rekreacyjne, turystyczne, edukacyjne, naukowe, ale jednocześnie realizuje ważne zadania w ochronie rodzimej przyrody i krajobrazu.

PARK KRAJOBRAZOWY WZNIESIEŃ ŁÓDZKICH

Rok utworzenia: 1996

Powierzchnia: 11 580 ha, **otulina:** 3 083 ha

Park stanowi naturalne muzeum geomorfologiczne form polodowcowych strefy krawędzowej Wzniesień Łódzkich, powstałych w okresie zlodowacenia warciańskiego. Na jego terenie znajduje się jeden z największych w Europie kompleksów leśnych położonych w granicach miasta – Las Łągiewnicki.

Rezerwaty przyrody: „Las Łągiewnicki”, „Struga Dobieszowska”, „Parowy Janinowski”.

Zabytki: wczesnośredniowieczne grodzisko w Starych Skoszewach, klasycystyczny dwór w Byszewach, zespół klasztorny franciszkanów z XVIII w. oraz dwie kapliczki św. Antoniego

z XVII w. i św. Rocha z XVIII w. w Lesie Łągiewnickim, parki podworskie w Łągiewnikach, Kleku, Byszewach, Dobieszkowie, Kolonii Niesutków.

Ciekawostki: Dwór w Byszewach wielokrotnie odwiedzał Jarostaw Iwaszkiewicz. Tutejsze urozmaicone krajobrazy były inspiracją dla jego literackich dzieł. W parku podworskim w Byszewach rośnie wiekowy dąb nazwany imieniem pisarza. Na terenie parku krajobrazowego zlokalizowanych jest kilka świątyń mariawickich.

BOLIMOWSKI PARK KRAJOBRAZOWY

Rok utworzenia: 1986

Powierzchnia: 20 512 ha, **otulina:** 3 102 ha

Rosnące tu lasy są pozostałością dawnych, rozległych mazowieckich puszczy, w których w XVII wieku padł ostatni tur. Ewenementem na skalę krajową są śródleśne podmokłe polany będące pozostałością po budnictwie – osadnictwie puszczańskim – cechujące się wyjątkową bioróżnorodnością.

Rezerwaty przyrody: „Rawka”, „Puszcza Mariańska”, „Ruda Chlebacz”, „Kopanicha”, „Polana Siwica”.

Zabytki: sentymentalno-krajobrazowy park w Arkadii z licznymi zabytkami architektury, klasycystyczny zespół pałacowo-parkowy w Nieborowie, barokowy zespół kościelno-klasztorny w Miedniewicach, grodziska w Starej Rawie i Psarach, pomnik poległych powstańców styczniowych 1863 r. i mauzoleum żołnierzy niemieckich z I i II wojny światowej w Joachimowie-Mogiłach, dwory szlacheckie np. w Trzciannej.

Ciekawostki: W historii tego obszaru rolę szczególną odegrał ród Radziwiłłów. W pałacu w Nieborowie znajduje się cenna rzeźba – głowa Niobe, którą księżna Helena Radziwiłł dostała w prezencie od carycy Katarzyny. Park w Arkadii obfituje w drzewa rodzimych gatunków, których opisy księżna opracowała w swoim przewodniku przyrodniczym.

PRZEDBORSKI PARK KRAJOBRAZOWY

Rok utworzenia: 1988

Powierzchnia: 16 553 ha, **otulina:** 18 466 ha

Geomorfologiczną oś tego terenu tworzy fragment jurajsko-kredowego Pasma Przedborsko-Małogoskiego z najwyższym naturalnym wzniesieniem na terenie woj. łódzkiego – górą „Fajna Ryba” o wysokości 347 m n.p.m. Malownicza dolina Pilicy i zróżnicowany geologicznie krajobraz stanowią o wysokiej wartości przyrodniczej parku.

Rezerwaty przyrody: „Bukowa Góra”, „Oleszno”, „Piskorzeniec”, „Murawy Dobromierskie”, „Czarna Różga”, „Ewelinów”.

ZESPÓŁ PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Rzeka Rawka

Zabytki: kościół św. Aleksego w Przedborzu, ruiny zboru ariańskiego w Łapczynej Woli, późnobarokowy kościół i powozownia w Kluczewsku, późnoklasykistyczny ratusz w Przedborzu, fragmenty murów obronnych i piwnice zamku spalonego w 1656 r. w Przedborzu, dwór w Woli Zwidzińskiej z XIX wieku.

Ciekawostki: Pamiątką wspólnej historii społeczności polsko-żydowskiej w Przedborzu jest kugiel – charakterystyczna potrawa wzorowana na daniu żydowskim. Niegdyś przyrządzano go na szczególne okazje, takie jak święta religijne czy uroczystości rodzinne. Dziś to produkt regionalny, zarejestrowany pod nazwą: „kugiel przedborski”, obecny w menu lokalnych restauracji, a także na stołach mieszkańców Przedborza.

SULEJOWSKI PARK KRAJOBRAZOWY

Rok utworzenia: 1988

Powierzchnia: 16 553 ha, **otulina:** 18 466 ha

Geomorfologiczną oś tego terenu tworzy fragment jurajsko-kredowego Pasma Przedborsko-Małogoskiego z najwyższym naturalnym wzniesieniem na terenie woj. łódzkiego – górą „Fajna Ryba” o wysokości 347 m n.p.m. Malownicza dolina Pilicy i zróżnicowany geologicznie krajobraz stanowią o wysokiej wartości przyrodniczej parku.

Rezerwy przyrody: „Bukowa Góra”, „Oleszno”, „Piskorzaniec”, „Murawy Dobromierskie”, „Czarna Różga”, „Ewelinów”.

Zabytki: kościół św. Aleksego w Przedborzu, ruiny zboru ariańskiego w Łapczynej Woli, późnobarokowy kościół i powozownia w Kluczewsku, późnoklasykistyczny ratusz

Wydawca:

Zespół Parków Krajobrazowych Województwa łódzkiego,
Al. Piłsudskiego 12, 90-051 Łódź, tel. 42 640 65 61
e-mail: info@parkilodzkie.pl, www.parkilodzkie.pl

Opracowanie: Krzysztof Gara, Katarzyna Krakowska, Szymon Olejnik

Fotografie: Hieronim Andrzejewski (HA), Krzysztof Gara (KG),
Katarzyna Krakowska (KK), Dariusz Sommerfeld (DS),
Piotr Wypych (PW)

ISBN 978-8364899-97-3

Skład, druk: Euro Pilot Sp. z o.o., ul. Konarskiego 3, 01-355 Warszawa
www.europilot.com.pl, tel. 22 664 37 20

WOJEWÓDZKI FUNDUSZ
OCHRONY ŚRODOWISKA
I GOSPODARSTWA WODNEJ
W ŁÓDZI

w Przedborzu, fragmenty murów obronnych i piwnice zamku spalonego w 1656 r. w Przedborzu, dwór w Woli Zwidzińskiej z XIX wieku.

Ciekawostki: Pamiątką wspólnej historii społeczności polsko-żydowskiej w Przedborzu jest kugiel – charakterystyczna potrawa wzorowana na daniu żydowskim. Niegdyś przyrządzano go na szczególne okazje, takie jak święta religijne czy uroczystości rodzinne. Dziś to produkt regionalny, zarejestrowany pod nazwą: „kugiel przedborski”, obecny w menu lokalnych restauracji, a także na stołach mieszkańców Przedborza.

SPALSKI PARK KRAJOBRAZOWY

Rok utworzenia: 1995

Powierzchnia: 13 110 ha, **otulina:** 24 134 ha

Lasy Spalskie to pozostałość historycznej Puszczy Pilickiej – miejsca polowań królów, carów i prezydentów – w którym resztki starych drzewostanów zachowały się do dziś. Waleńkami widokowymi zachwyca przełomowy odcinek Pilicy koło Inowłodza. Na uwagę zasługuje kilka cennych zabytków z różnych okresów historycznych.

Rezerwy przyrody: „Gac Spalska”, „Konewka”, „Spała”, „Zadłowice”, „Jeleń”, „Stugocice”. Ponadto na terenie otuliny parku znajduje się Ośrodek Hodowli Żubrów w Smardzewicach, będący pod zarządem Kampinoskiego Parku Narodowego.

Zabytki: kościół pw. św. Idziego z ok. 1100 r. w Inowłodzu, kościół parafialny pw. św. Królowej Polski w Spale z 1923 r., zespół klasztorny Filipinów w Studziannie Poświętnem z XVII w., szaniec mjr Hubala w Anielinie, dawna rezydencja carów i prezydentów w Spale, budynek Synagogi w Inowłodzu, parki podworskie i młyny wodne, np.: we Fryszercie, schrony z okresu II wojny światowej w Konewce.

Ciekawostki: W Spale znajduje się posąg żubra, pierwotnie ustawiony w Białowieży, a ufundowany przez cara Aleksandra II w 1860 r. na pamiątkę udanego polowania w Puszczy Białowieskiej. Następnie został wywieziony w głąb Rosji, aby za czasów prezydenta Mościckiego powrócić do Spały. W czasach młodości w okolicach Inowłodza przebywał Julian Tuwim. W powstałych na obczyźnie „Kwiatach Polskich” opisywał niezwykle piękno krajobrazów i przyrody tych terenów.

PARK KRAJOBRAZOWY MIĘDZYRZECZA WARTY I WIDAWKI

Rok utworzenia: 1989

Powierzchnia: 25 330 ha

Obszar dolin Warty i Widawki cechuje się dużą różnorodnością form przyrodniczych. Występują tam liczne starorzecza, torfowiska i różnorodne tereny podmokłe. U podnóża dolinnych skarp, napotymano często wysięki wód podziemnych, młaki i źródła.

Rezerwy przyrody: „Korzeń”, „Hołda”, „Winnica”, „Grabica”.

Zabytki: średniowieczne pierścieniowe grodzisko w Kononicy, kurhan z okresu rzymskiego w Strobiniu, kościół pw. św. Urszuli w Strońsku z XIII wieku, klasztor w Widawie, dwory w Kononicy i Rychłocicach.

Ciekawostki: Romański kościół pw. św. Urszuli w Strońsku należy do najstarszych w Polsce ceglanych budowli sakralnych. Bardzo starym i cennym elementem kościoła jest półokrągły tympanon o niewyjaśnionym pochodzeniu, znajdujący się nad wejściem do obecnego prezbiterium. W czasie II wojny światowej na wieży kościoła znajdowało się stanowisko karabinów maszynowych niemieckiego Wehrmachtu.

Rok utworzenia: 1978

Powierzchnia: (w łódzkiem) 13 520 ha, **otulina:** 8 153 ha

Najstarszy park krajobrazowy na terenie województwa łódzkiego. Obejmuje obszar tzw. Wielkiego Łuku Warty, gdzie rzeka wijąc się naturalnym korytem pośród morenowych wzniesień i jurajskich ostańców, na odcinku kilkunastu kilometrów, całkowicie zmienia kierunek biegu z zachodniego na wschodni. Obszar parku słynie ze źródeł oraz innych form krasowych w postaci skałek, jaskiń czy lejów krasowych. Wapienne szczyty wzgórz ostańcowych są środowiskiem życia charakterystycznej wapieniolubnej flory. Liczne kamieniołomy ukazują

profile geologiczne górnourajskich wapieni, gdzie można znaleźć skamieniałości mieszkańców mezozoicznych mórz: amonity, belemnity, małże, gąbki, jeżowce.

Rezerwy przyrody: „Węże”, „Dąbrowa w Niżankowicach”, „Szachownica”, „Stawiska”, „Bukowa Góra”.

Zabytki: kurhany z II–III wieku n.e. w Przywozie, drewniany kościół typu wieluńskiego w Łaszewie z I poł. XVI w., drewniana kapliczka w Kamionie prawdopodobnie z XVIII w., drewniany młyn wodny w Kępowiznie z XIX w.

Ciekawostki: Na terenie parku zachowały się piece do wypału kamienia wapiennego, tzw. wapienniki z początku XX w., których niskie, grube kominy stanowią obecnie typowy element krajobrazu.

ZĄŁĘCZAŃSKI PARK KRAJOBRAZOWY

Rok utworzenia: 1978

Powierzchnia: (w łódzkiem) 13 520 ha, **otulina:** 8 153 ha

Najszerszy park krajobrazowy na terenie województwa łódzkiego. Obejmuje obszar tzw. Wielkiego Łuku Warty, gdzie rzeka wijąc się naturalnym korytem pośród morenowych wzniesień i jurajskich ostańców, na odcinku kilkunastu kilometrów, całkowicie zmienia kierunek biegu z zachodniego na wschodni. Obszar parku słynie ze źródeł oraz innych form krasowych w postaci skałek, jaskiń czy lejów krasowych. Wapienne szczyty wzgórz ostańcowych są środowiskiem życia charakterystycznej wapieniolubnej flory. Liczne kamieniołomy ukazują profile geologiczne górnourajskich wapieni, gdzie można znaleźć skamieniałości mieszkańców mezozoicznych mórz: amonity, belemnity, małże, gąbki, jeżowce.

Rezerwy przyrody: „Węże”, „Dąbrowa w Niżankowicach”, „Szachownica”, „Stawiska”, „Bukowa Góra”.

Zabytki: kurhany z II–III wieku n.e. w Przywozie, drewniany kościół typu wieluńskiego w Łaszewie z I poł. XVI w., drewniana kapliczka w Kamionie prawdopodobnie z XVIII w., drewniany młyn wodny w Kępowiznie z XIX w.

Ciekawostki: Na terenie parku zachowały się piece do wypału kamienia wapiennego, tzw. wapienniki z początku XX w., których niskie, grube kominy stanowią obecnie typowy element krajobrazu.